

เงื่อนไขนำไปสู่การก่อรัฐประหารของไทย

The Conditions Led to the Coup D'etat of Thailand

อังครัตน์ เดชวัฒนโยธิน

Angkarat Detwattanayotin

นักศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Ph.D. student (Public Administration), Rajabhat Maha Sarakham University

E-mail: windmill25465@hotmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2139-3013>

Received 07/06/2022

Revised 16/06/2022

Accepted 16/06/2022

บทคัดย่อ

รัฐประหารถือเป็นเรื่องที่ขัดต่อการดำเนินการทางการเมืองที่เป็นไปตามครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริง “การทำรัฐประหาร” สำหรับประเทศไทย กลายเป็นเรื่องที่หลายคนให้การยอมรับ บทความนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยเงื่อนไขไปสู่การก่อรัฐประหารของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อปี พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) เป็นระยะเวลากว่า 90 ปี ประเทศไทยมีการดำเนินการปฏิวัติ การรัฐประหาร และก่อกบฏแล้ว จำนวน 19 ครั้ง แบ่งเป็นรัฐประหารที่ประสบผลสำเร็จรวม 13 ครั้งและความพยายามในการทำรัฐประหารที่ล้มเหลว (กบฏ) อีก 11 ครั้ง อย่างไรก็ตามจากการทำรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จทั้ง 13 ครั้งของประเทศไทยประกอบด้วย 2 องค์ประกอบใหญ่ คือ (1) กลุ่มชนชั้นในสังคมที่ประกอบด้วยพลเรือนและทหาร (2) พรรคการเมือง หรือกลุ่มคนที่ต้องการบริหารประเทศถูกจัดตั้งเป็นรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศ ปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การก่อรัฐประหารของไทย จำแนกได้ 2 ปัจจัยเงื่อนไข ดังนี้ (1) ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ความมีอิสระทางการเมือง การรวมศูนย์อำนาจในการปกครอง เศรษฐกิจตกต่ำ และ รัฐบาลพลเรือนไม่สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงและความแตกแยกของประชาชนในสังคม (2) ปัจจัยภายในของทหาร ประกอบด้วย ผลประโยชน์ขององค์การทหาร เช่น การสนับสนุนทางงบประมาณ ความเป็นเอกเทศขององค์การทหาร ความต้องการที่ต้องไม่มีคู่แข่ง เป็นต้น และปัจจัยในกองทัพ เช่น การแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งสำคัญของกองทัพ การตัดงบประมาณ เป็นต้น ปัจจัยเงื่อนไขเหล่านี้ล้วนเกิดเป็นวัฏจักรที่ก่อให้เกิดการรัฐประหาร ซึ่งท้ายที่สุดของการรัฐประหารทุกครั้งคือการนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

คำสำคัญ : ปฏิวัติ; รัฐประหาร; ปัจจัยเงื่อนไข

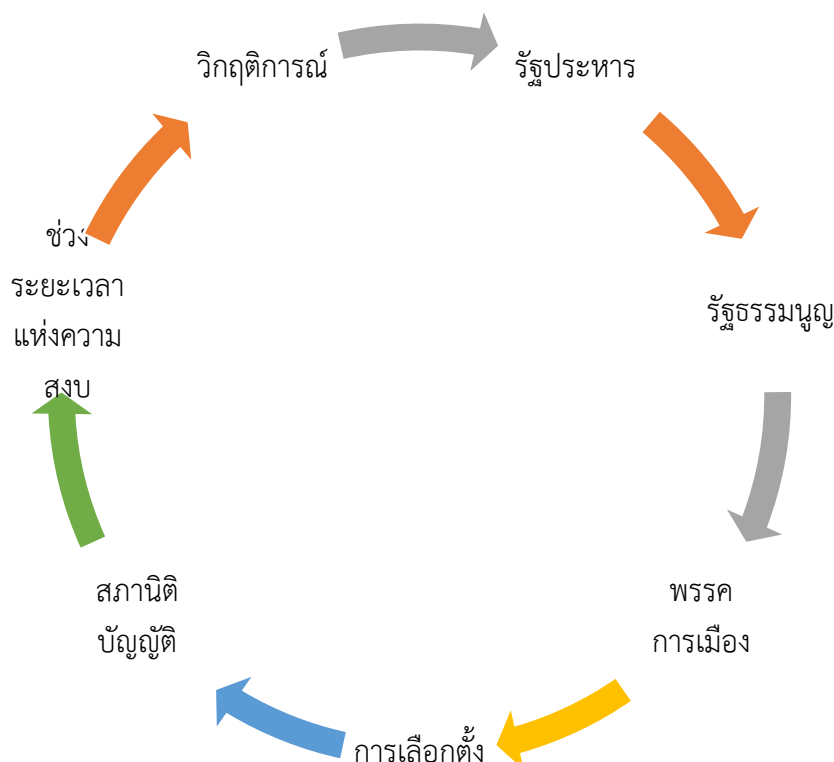
Abstract

The coup d'état is against the political action that is in line with the democratic regime. However, in reality, "Coup d'etat" in Thailand has become something many people accept. This article discusses the conditions that led to the coup d'etat of Thailand from the change of government from an absolute monarchy to a democratic regime in 1932 to the present (2022). Over 90 years, Thailand has carried out 19 revolutions coups rebellions, including 13 successful coups and 11 failed coup attempts (Treason). However, out of the 13 successful coups in Thailand, there are two main components: (1) a social class comprising civilians and soldiers; (2) a political party, or a group of people who want to run the country, is set up as a government to run the country. The conditional factors leading to the coup in Thailand can be classified into two important conditional factors as follows: (1) Social factors include economic backwardness. political independence centralization of power in governance economic downturn and the civilian government is unable to resolve the violence and divisions of people in society. (2) The internal factors of a soldier include Military Organization Benefits such as budget support the individuality of the military organization The need to have no competitors, etc. And factors in the army such as the appointment and transfer of important positions in the army budget cuts, etc. Thus, all of these conditional factors formed a cycle that led to the coup. Ultimately, every coup d'état leads to a constitutional amendment, which is the supreme law in governing the country.

Keywords: Revolution; Coup D'etat; Conditional Factor

บทนำ

ตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (Constitutional Monarchy) เมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2565) เป็นระยะเวลากว่า 90 ปี ประเทศไทยมีการดำเนินการปฏิวัติ การรัฐประหารและการก่อกบฏแล้ว จำนวน 19 ครั้ง แบ่งเป็นรัฐประหารที่ประสบผลสำเร็จรวม 13 ครั้งและความพยายามในการทำรัฐประหารที่ล้มเหลว (กบฏ) อีก 11 ครั้ง การรัฐประหารที่ผ่านมาทั้งหมดมีทั้งการยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนและการยึดอำนาจจากกลุ่มทหารด้วยตัวเอง (อัครศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, 2561) รัฐประหารถือเป็นเรื่องที่ขัดต่อการดำเนินการทางการเมืองที่เป็นไปตามครรลองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ในความเป็นจริง “การทำรัฐประหาร” สำหรับประเทศไทย กลายเป็นเรื่องที่หลายคนให้การยอมรับ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหรือหาทางออกของความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทั้ง ๆ ที่เป็นส่วนที่ทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยหยุดชะงัก การเกิดรัฐประหารในอดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะหมุนวนเกิดซ้ำที่เรียกว่า วงจรอุบาทว์ทางการเมืองของไทย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2524: 1)

(ที่มา: ญัตติพล บุญยพิพัฒน์, 2557: 1)

แนวคิดเรื่องวงจรอุบาทว์ทางการเมืองไทยของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2539) ได้แสดงให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันต่างๆ ที่มีบทบาทต่อการเมืองของไทยนั้น ได้แสดงออกในรูปแบบเดิม ๆ อยู่เป็นระยะ ๆ กล่าวคือ ภายหลังจากการรัฐประหารจะดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแล้วจัดการเลือกตั้ง แต่เมื่อการระบอบการเมืองในรัฐสภาเกิดความวุ่นวายแล้ว การเข้ามาของทหารในช่วงสุญญากาศนั้นจะเกิดขึ้นตามมาและวนเวียนเป็นวัฏจักรดังกล่าว

จากการที่ประเทศไทยมีรัฐประหารที่ประสบผลสำเร็จรวม 13 ครั้งและเกิดเป็นวงจรอุบาทว์ทางการเมืองของไทยผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อทราบปัจจัยเงื่อนไขที่แท้จริงที่นำไปสู่การก่อรัฐประหารของไทย

ความหมายของรัฐประหาร

“รัฐประหาร” ถือเป็นเรื่องที่ใหญ่โตสำหรับประเทศที่มีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย เพราะหลายฝ่ายเห็นว่าเป็นการทำให้การพัฒนาทางการเมืองหยุดชะงัก และไม่เป็นไปตามครรลองในการพัฒนาประชาธิปไตย แต่การรัฐประหารนั้นไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง “รัฐประหาร” (Coup d’Etat)

มีการให้คำอธิบายที่แตกต่างกัน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “รัฐประหาร” หมายถึง เป็นการใช้อำนาจเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลโดยฉับพลัน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2554)

รัฐประหาร หมายถึง การตัดสินใจเข้ายึดอำนาจรัฐบาลโดยกลุ่มการเมืองหรือกองทัพภายในระบบการเมืองนั้น การทำรัฐประหารแตกต่างจากการปฏิวัติ เพราะการทำรัฐประหารไม่จำเป็นต้องมีการก่อจลาจลโดยมวลชนและไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาบันการเมืองและสังคม ส่วนการปฏิวัตินั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาบันการเมืองและสถาบันสังคมทั้งหมดในการทำรัฐประหาร ผู้ก่อการรัฐประหารมักจะเข้าจับกุมและสังหารผู้นำทางการเมือง และผู้นำกองทัพเข้าควบคุมสถานที่สำคัญทางการบริหารรัฐบาลและควบคุมหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขและทำการใช้สื่อมวลชนให้อยู่ในความสงบและยอมรับอำนาจปกครองของผู้นำชุดใหม่ (ประชา เทพเกษตรกุล, 2535)

รัฐประหาร หมายถึง การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ฉับพลัน ซึ่งผู้มีอำนาจบังคับบัญชาล้มล้างรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจ โดยการใช้กำลังหากทำการไม่สำเร็จจะถูกเรียกว่า กบฏ ถ้าผู้กระทำการยึดอำนาจนั้นสำเร็จและเปลี่ยนเพียงรัฐบาลจะเรียกว่า รัฐประหาร แต่ถ้ารัฐบาลใหม่ทำการเปลี่ยนแปลงมูลฐานระบอบการปกครองกันว่าเป็นการปฏิวัติ (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2548)

การรัฐประหาร (Coup d' Etat) หมายถึง การโค่นล้มอำนาจรัฐอย่างฉับพลัน โดยประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ และมักจะมีการใช้ความรุนแรง ซึ่งมีความแตกต่างจากพลังการปฏิวัติ การรัฐประหารมิได้เปลี่ยนแปลงสังคมและเศรษฐกิจ โดยเป็นการเปลี่ยนกลุ่มผู้ปกครอง (รัฐบาล) โดยความรุนแรงและการรัฐประหารโดยส่วนมากกระทำโดยกองกำลังทหาร (David Jary and Julia Jary, 2005 : 119)

สรุปรัฐประหาร หมายถึง การที่กลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือกองทัพในระบบการเมืองเคลื่อนไหวเข้ายึดอำนาจทางการเมืองอย่างฉับพลันจากรัฐบาล ซึ่งผลจากการก่อรัฐประหารส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหยุดชะงัก

ผลกระทบจากการทำรัฐประหาร

ผลกระทบจากการทำรัฐประหารผู้เขียนได้สรุปจากการศึกษาของวัลลี นวลหอม และคณะ (วัลลี นวลหอม และคณะ, 2563: 2662 - 2674) ผลกระทบจากการทำรัฐประหาร 2557 เกิดจากสาเหตุ 2 ด้าน ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

1.1. การลงทุนที่หายไปเกือบหมดในภาวะปกติ การลงทุนภาคเอกชนของนักลงทุนภายในประเทศ และนักลงทุนต่างประเทศที่ลงทุนในประเทศไทยจะมีประมาณปีละ 2 ล้านล้านบาท แต่หลังจากการทำรัฐประหารการลงทุนภาคเอกชนเหล่านี้ได้หายไปเกือบหมด โดยปี 2558 การลงทุนจากต่างประเทศเหลือเพียงแสนกว่าล้านบาทหรือเหลือเพียง 10% เท่านั้น และในครึ่งปีแรกของปี 2559 การลงทุนจากต่างประเทศเหลือเพียงหนึ่งหมื่นสองพันล้านบาทเท่านั้น หรือหายไปเกือบ 100% ต่ำสุดในรอบ 10 ปี

1.2. การส่งออกที่ลดลงหลักจากมีการทำรัฐประหาร การส่งออกที่แท้จริงได้ลดลงตลอด 19 เดือนที่ผ่านมา และมาเป็นบวกได้ 2 เดือน แต่พอมาดือนตุลาคมการส่งออกก็ติดลบหนักอีกที่ 4.2% ซึ่งทำให้การส่งออกทั้งปี 2559 นี้จะติดลบ ซึ่งจะเป็นการส่งออกที่ติดลบ 4 ปีติดต่อกัน ทั้งนี้เพราะสินค้าที่ไทยผลิตได้หลายชนิดเริ่มหมดความนิยมในตลาดโลก และสินค้าบางอย่างก็แข่งขันไม่ได้แล้ว ในด้านต้นทุน ประกอบกับสถานะเศรษฐกิจโลกที่อาจไม่เอื้ออำนวยนัก แต่การทำรัฐประหารยังส่งผลกระทบทำให้การส่งออกที่แย่อยู่แล้วกลับแย่ยิ่งกว่าเดิม เพราะประเทศไทยไม่สามารถเจรจาข้อตกลงทางการค้ากับหลายประเทศได้ โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศในอาเซียนทำให้การส่งออกยิ่งทรุดหนัก

1.3. นักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีฐานะดีไม่เดินทางเข้ามา การท่องเที่ยวเน้นเป็นเศรษฐกิจเดียวที่ไทยยังหวังพึ่งได้ นอกจากการใช้จ่ายภาครัฐที่จ่ายกันจนหมดกระเป๋าแล้วแต่เศรษฐกิจยังไม่กระเตื้อง

1.4. เศรษฐกิจไทยโตต่ำกว่าศักยภาพมาก องค์การการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลกระบุชัดเจนว่า การเจริญเติบโตของไทยต่ำกว่าศักยภาพมาก และเติบโตต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาก ทั้งนี้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก็ออกมายอมรับเองว่าประเทศไทยเติบโตต่ำกว่าศักยภาพมาก สาเหตุหลักก็
คงมาจากการลงทุนและการส่งออกที่ลดลงตามที่กล่าวมาแล้วซึ่งเป็นผลมาจากการทำรัฐประหาร

1.5. การสูญเสียโอกาสการเป็นผู้นำของอาเซียน ความสามารถแข่งขันในด้านต่าง ๆ ของไทยอาจจะ
แข่งขันกับประเทศอื่นไม่ได้ง่ายนัก ดังนั้นโอกาสของประเทศไทยที่จะก้าวขึ้นเป็นประเทศที่มีรายได้สูง คือการ
ใช้ประโยชน์จากสถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ที่จะทำให้เป็นศูนย์กลางของอาเซียนและเป็นผู้นำ
ทางเศรษฐกิจของอาเซียน ประกอบกับการพัฒนาของประเทศไทยที่ก้าวหน้ากว่าประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งการจะ
เป็นศูนย์กลางและเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจได้ประเทศไทยจะต้องเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ ประเทศไทย
จะต้องเป็นศูนย์กลางในหลายด้าน รวมทั้งการผลิต การจำหน่าย และการให้บริการ แต่ในปัจจุบันเนื่องจาก
สาเหตุของการทำรัฐประหาร นักลงทุนต่างประเทศต่างก็ย้ายหนีไปลงทุนในประเทศอื่น โอกาสของประเทศไทย
ที่จะเป็นศูนย์กลางและเป็นผู้นำของอาเซียนก็หดหายลงไปเรื่อย ๆ

2. ด้านการเมือง

คณะรัฐประหารยังควบคุมประชาธิปไตยฝ่ายข้างมาก รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ออกแบบมาให้กองทัพ
ฝ่ายตุลาการและองค์กรอิสระ ซึ่งล้วนไม่ได้มากจากการเลือกตั้งมีอำนาจมากขึ้น มีการสร้างระบบการเลือกตั้ง
ใหม่ เรียก ระบบจัดสรรปันส่วนผสม ทำให้พรรคการเมืองครองฝ่ายข้างมากได้ยาก พรรคการเมืองขนาดใหญ่
และเล็กจะได้รับผลเสียจากระบบดังกล่าว รัฐบาลถูกตัดสิทธิ์ได้ง่าย การนำนโยบายไปปฏิบัติอยู่ภายใต้ข้อจำกัด
ต่าง ๆ รวมทั้งรัฐบาลจะต้องปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่ คสช. วางไว้ในปี 2559 คณะรักษาความ
สงบแห่งชาติสั่งเลื่อนการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น และสรรหาบุคคลลงตำแหน่งว่างแทน

คณะรักษาความสงบแห่งชาติพยายามแก้ไขปัญหาการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของข้าราชการด้วยการใช้
มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวมีคำสั่งถอดถอนหรือโยกย้ายข้าราชการโดยมีเป้าหมายหลักไปยังผู้ที่
ภักดีต่อรัฐบาลทักษิณหรือยิ่งลักษณ์ มีการถอดถอนข้าราชการระดับปลัดกระทรวงหรืออธิบดีกรมรวม 69 คน
ซึ่งไม่เคยปรากฏในรัฐบาลใดมาก่อนผลทำให้สถาบันข้าราชการประจำเสียขวัญกำลังใจและอ่อนแอลง

การรัฐประหารไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย หรือแม้แต่จะเป็น
ทางแก้ไขวิกฤตของประเทศแล้ว ยังเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย เพราะหากมีการ
ยอมรับการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชอบที่ควรแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่ารัฐประหารครั้งที่ 13 หาใช่การเป็น
รัฐประหารครั้งสุดท้ายของประเทศไทย และประเทศไทยจะต้องตกอยู่ในวังวนนี้ต่อไปอีกตราบนานเท่านาน
สถาบันทหารต้องตระหนักและยึดถือในหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัดเฉกเช่นทหารอาชีพในบรรดานานา
อารยประเทศทั้งหลาย อีกทั้งมีหน้าที่ที่จะต้องปกป้องรักษาระบบประชาธิปไตยภายใต้การเข้าสู่การบริหาร
อย่างถูกต้องและชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ อันเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ การเติบโตหรือ
การพัฒนาระบอบประชาธิปไตยย่อมต้องผ่านปัญหาและอุปสรรค ล้มลุกคลุกคลาน ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่จะต้อง

เปลี่ยนผ่านทีละเล็กละน้อย จนกว่าระบอบดังกล่าวจะพัฒนาฝังรากลึกในสังคมไทยอย่างยั่งยืน แต่ถ้าหากเมื่อใดเกิดปัญหาทางการเมืองที่พอเป็นสาเหตุที่ทำให้รัฐประหารได้หรือหากมีความประสงค์จะทำรัฐประหาร แม้จะหาสาเหตุที่เหมาะสมอันใดมิได้ดังเช่นอดีตที่ผ่านมา เช่นการทำรัฐประหารตัวเอง รัฐประหารก็ย่อมเกิดขึ้นอยู่ดี (ภาณุมาศ ชัดเจนงาม. 2558 : 31)

อย่างไรก็ดีจากการที่ประเทศไทยมีรัฐประหารที่ประสบผลสำเร็จรวม 13 ครั้ง ภายในระยะเวลา 90 ปี เฉลี่ย 7 ปีต่อครั้ง ในแต่ละครั้งของการรัฐประหารมีรายละเอียด ดังนี้ (สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

รัฐประหาร ครั้งที่ 1 วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 นำโดยพระยามโนปกรณนิติธาดา

เกิดจากการนำเสนอเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ฉบับที่เรียกว่า “สมุดปกเหลือง” ที่ถูกหลายฝ่ายมองว่าเป็นฝ่ายคล้ายกับเค้าโครงเศรษฐกิจของคอมมิวนิสต์ก่อให้เกิดความเห็นขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ในหมู่คณะราษฎรด้วยกันเองและบรรดาข้าราชการ ความขัดแย้งได้ทวีความรุนแรงขึ้นจนกระทั่งรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ออกพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราการตัดสินใจของรัฐบาลครั้งนี้เสมือนกับการงดใช้รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ เพราะในประกาศมิได้ระบุว่าจะใช้มาตราใด หลังจากนั้นรัฐบาลชุดใหม่ของพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พุทธศักราช 2476 และบีบบังคับให้นายปรีดี พนมยงค์ เดินทางออกนอกประเทศ

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองของไทย

รัฐประหาร ครั้งที่ 2 วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 นำโดย พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ยึดอำนาจรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดา

หลังจากรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ออกพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎรและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา จากเหตุการณ์ความขัดแย้ง “สมุดปกเหลือง” จนกระทั่งเกิดวิกฤตเมื่อ 4 ทหารเสือ คือ พระยาพหลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอัคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธ ลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ในปีเดียวกัน โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อพักผ่อนหลังจากตรากตรำทำงานราชการจนสุขภาพเสื่อมโทรม จากนั้นในเวลาหัวค่ำของคืนวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 คณะทหารบกและทหารเรือ และพลเรือน นำโดยพระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงพิบูลสงคราม และหลวงศุภชลาศัย ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา และพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองของไทย โดยระบุเหตุผลว่าเพราะรัฐบาลกระทำการเป็นเผด็จการ ทำลายระบอบใหม่ บริหารราชการแผ่นดินไม่ถูกต้อง

รัฐประหาร ครั้งที่ 3 วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นำโดย พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจรัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์

การรัฐประหารครั้งนี้โดยกลุ่มทหารนอกราชการที่นำโดย พลโท ผิน ชุณหะวัณ เป็นหัวหน้าภายใต้ชื่อ “คณะทหารของชาติ” นำกำลังยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีขณะนั้นให้ลาออกจากตำแหน่ง โดยอ้างสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการยึดอำนาจ คือข้าวยากหมากแพง เศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลไร้ความสามารถ และไม่สามารถชี้แจงกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ได้

เมื่อรัฐประหารสำเร็จ ได้สนับสนุนให้ จอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารและให้เป็นผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้ประกาศยุบสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2489 และนำร่างรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2490 (รัฐธรรมนูญตุ้มแดง) ออกมาใช้ ซึ่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้กำหนดให้รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร โดยพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งวุฒิสภา ให้มีจำนวนเท่ากับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง และมอบหมายให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อจัดตั้งรัฐบาล การรัฐประหารครั้งนี้ทำให้กลุ่มคณะราษฎร อาทิ พลเรือตรีถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ นายปรีดี พนมยงค์ และบรรดาคณะรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล ต้องลี้ภัยทางการเมือง นับเป็นการหมดอำนาจของกลุ่มคณะราษฎรและเป็นการกลับคืนอำนาจของฝ่ายทหารบก

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 เพื่อขจัดและทำลายฐานการเมืองของพรรคเสรีไทยที่มีหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นหัวหน้า และสืบเนื่องจากเหตุการณ์สวรรคตของรัชกาลที่ 8 มีการนำรัฐธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช 2490 (รัฐธรรมนูญตุ้มแดง) ออกมาใช้

รัฐประหาร ครั้งที่ 4 วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2491 คณะนายทหารกลุ่มที่ทำการรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จี้บังคับให้ นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบตำแหน่งต่อให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

เป็นการทำรัฐประหารโดยบุคคลกลุ่มเดียวกันกับที่ทำรัฐประหารรัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ อารังนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 กล่าวคือเป็นกลุ่มบุคคลที่สนับสนุน จอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรี ที่พ้นตำแหน่งไปภายหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง วันที่ 6 เมษายน 2491 คณะนายทหารกลุ่มที่ทำการรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้เข้าพบนายควง อภัยวงศ์ ที่ทำเนียบรัฐบาล เปรียบกร้อให้จ่ายเงินจำนวน 28 ล้านบาท อันเป็นค่าใช้จ่ายระหว่างเดินทางกลับจากเชียงใหม่ หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง อันเป็นการสร้างวาทกรรมทางการเมืองเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับคณะทหารของชาติ ซึ่งนายควง อภัยวงศ์ ไม่ยอมจ่าย กลุ่มนายทหารดังกล่าวจึงบังคับให้ นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ นายควง อภัยวงศ์ ออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2491 และ

ปลายเดือนเมษายน คณะรัฐมนตรีมีมติให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ถือเป็นการรัฐประหารเงียบของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เพราะได้ควบคุมพื้นที่โครงสร้างส่วนบนไว้ก่อนแล้ว เพียงแต่สร้างความชอบธรรมทางการเมืองในพื้นที่สังคมอุดมการณ์

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2491 เพื่อโอนอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินกลับมาอยู่กับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐประหารครั้งที่ 5 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 นำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง

การรัฐประหารครั้งนี้ เป็นการรัฐประหารเพื่อยึดอำนาจตนเอง ซึ่งแตกต่างจากการรัฐประหารครั้งที่ผ่านๆ มา ซึ่งมักจะกระทำโดยกลุ่มฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีได้วางแผนยึดอำนาจตนเอง โดยอ้างว่าทรมานกรรมมิวินสตุคคุมอย่างรุนแรง มีการแทรกแซงเข้ามาภายในคณะรัฐมนตรีกับรัฐสภา รัฐบาลไม่สามารถจะแก้ไขเรื่องคอมมิวนิสต์ได้ และเหตุสืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2492 อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในขณะนั้นไม่เอื้อให้เกิดอำนาจ คือให้ผู้ที่ป็นสมาชิกวุฒิสภาจะเป็นข้าราชการประจำไม่ได้ ตลอดจนได้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้นจนเป็นที่วิพากษ์ว่าประเทศชาติจะไม่สามารถดำรงอยู่ได้

คณะรัฐประหาร ประกาศยุบคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ตั้งคณะบริหารประเทศชั่วคราวขึ้นจากนั้นได้แต่งตั้งสมาชิกสภาประเภท 2 และจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ โดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเวลาเดียวกัน โดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการสนับสนุนจากพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 เกิดจากปัญหาความยุ่งยากในรัฐสภาเกี่ยวกับการบริหารประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2492 ซึ่งยึดหลักการแยกข้าราชการประจำออกจากการเมืองในรัฐสภา แต่รัฐบาลของคณะรัฐประหารไม่มีพรรคการเมือง

รัฐประหารครั้งที่ 6 วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม

หลังจากการรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2490 ได้ทำให้อำนาจของคณะราษฎรหมดสิ้นลงไปในอย่างสิ้นเชิง คณะรัฐประหารได้ชู จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้นำและนายกรัฐมนตรีสืบต่อมา อย่างไรก็ดี เขาไม่เหลือฐานอำนาจใด และการเมืองหลังจากนั้นอยู่ในการปกครองแบบสามเส้า ซึ่งมีการคานอำนาจกันระหว่าง จอมพล ป. กับฝ่ายกองทัพของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และฝ่ายตำรวจของพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ สืบเนื่องจากความแตกแยกกันระหว่างกลุ่มทหารที่นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบก กับ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ ที่ค้ำอำนาจของรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการเลือกตั้งที่นับได้ว่าเป็นการโกงกันมากที่สุดในประวัติศาสตร์ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและประชาชนร่วมเดินขบวน

ประท้วงการเลือกตั้ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี สั่งประกาศภาวะฉุกเฉินและแต่งตั้งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้ปราบปรามการชุมนุม แต่เมื่อฝูงชนเดินทางมาถึงสะพานมอฆวานรังสรรค์แล้วจอมพลสฤษดิ์ก็กลับเป็นผู้เดินนำขบวน พาฝูงชนข้ามสะพานมอฆวานรังสรรค์ เพื่อเข้าร่วมการประชุม เป็นการยุติยุคการเมืองสามเส้า (พ.ศ. 2490–2500)

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 เกิดจากการคอร์รัปชันของรัฐบาล จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2475 ฉบับแก้ไขปี 2495

รัฐประหารครั้งที่ 7 วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร (ตามที่ตกลงกันไว้)

เกิดขึ้นหลังจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐประหารในปี พ.ศ. 2500 ล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม แล้วได้มอบหมายให้พจน์ สารสิน เอกอัครราชทูตไทยประจำ สหรัฐอเมริกา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดการเลือกตั้ง มีการเลือกตั้งในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 ต่อมา วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501 พลโท ถนอม กิตติขจร จึงขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ว่าการเมืองในรัฐสภาไม่สงบ เนื่องจากบรรดา ส.ส. เรียกร้องเอาผลประโยชน์และมีการขู่ว่าจะถอนตัวจากการสนับสนุนรัฐบาล พลโท ถนอม กิตติขจร ไม่อาจควบคุมสถานการณ์ได้ พลโท ถนอม กิตติขจร จึงประกาศลาออกในเวลาเที่ยงของวันเดียวกัน แต่ทว่ายังไม่ได้ประกาศให้แก่ประชาชนทราบโดยทั่วกัน จากนั้นจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประกาศยึดอำนาจอีกครั้ง โดยอ้างถึงเหตุความมั่นคงของประเทศ ซึ่งลัทธิคอมมิวนิสต์กำลังคุกคาม โดยมีคำสั่งคณะปฏิวัติให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2495 ที่ใช้อยู่ขณะนั้น ยุบสภา ยกเลิกสถาบันทางการเมือง การปฏิวัติครั้งนี้จึงเป็นการยกเลิกการเมืองแบบเดิม คณะปฏิวัติมีอำนาจเต็มที่ในการบริหารประเทศ และประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรไทยโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาและสถานที่ตั้งแต่วันที่ 20 ตุลาคม 2501 เป็นต้นไป การรัฐประหารครั้งนี้ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นการกำชับอำนาจต่อรัฐบาลหุ่นของตนเอง

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 เกิดจากการคอร์รัปชันของรัฐบาลและความขัดแย้งระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรี จึงประกาศยกเลิกกฎหมายและสถาบันการเมืองบริหารประเทศภายใต้กฎอัยการศึก และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

รัฐประหารครั้งที่ 8 วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 นำโดย จอมพลถนอม กิตติขจร ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง

จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ทำการรัฐประหารตัวเอง สืบเนื่องจากการที่สมาชิกพรรคสหประชาไทยของจอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีที่มาจากเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2512 นำโดย นายถวิล เจริญศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัดอุดรธานี ได้เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนต่าง ๆ ตามที่จอมพลถนอมได้เคยสัญญาไว้ในช่วงเลือกตั้ง เมื่อไม่ได้รับการตอบแทนดังที่สัญญาไว้ ส.ส.เหล่านี้ได้ต่างพากันเรียกร้องต่าง ๆ นานา บ้างก็คาดว่าจะลาออก จอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2511 ยกเลิกวุฒิสภาสภาผู้แทนราษฎร และคณะรัฐมนตรี กำหนดให้หัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน และประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ห้ามมั่วสุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป และยกเลิกพระราชบัญญัติพรการเมือง 2511 และได้จัดตั้ง “สภาบริหารคณะปฏิวัติ” ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ โดยมีจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นประธานสภาบริหารคณะปฏิวัติ ต่อมาวันที่ 15 ธันวาคม 2515 คณะปฏิวัติได้ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515 ในระหว่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรและได้มีการจัดตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่ออกกฎหมายและอนุมัติร่างรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีเสนอมาให้พิจารณา และมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐบาลได้ แต่ห้ามอภิปรายหรือซักถามเพิ่มเติมแต่ไม่มีอำนาจเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ห้ามรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จากนั้น สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติให้จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี การรัฐประหารครั้งนี้เป็นเพียงการกระชับอำนาจของจอมพลถนอม กิตติขจร เพื่อจัดการกลุ่มพลังในรัฐสภา ซึ่งไม่สามารถควบคุมได้ จึงใช้การใช้กำลังตนเองคืออำนาจรัฐเข้าควบคุมกลไกรัฐในพื้นที่สังคมการเมือง

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เนื่องจากต้องการกำจัดเสรีภาพของประชาชน ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี 2511

รัฐประหารครั้งที่ 9 วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นำโดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

วันที่ 19 กันยายน 2519 จอมพลถนอม กิตติขจร ได้เดินทางกลับไทยเพื่อบวชเป็นพระภิกษุ ทำให้เกิดการชุมนุมประท้วงขับไล่ได้เกิดขึ้นในหลายจังหวัด ต่อมาได้พบศพชาย 2 คน ถูกแขวนคอข้างถนนที่นครปฐม มีความเชื่อว่าเป็นฝีมือของตำรวจ เพราะผู้ตายทั้งสองเป็นผู้ไปปิดโปสเตอร์ประท้วงพระถนอม ทำให้นักศึกษานำกรณีนี้ไปแสดงเป็นละครที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งต่อมาหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และดาวสยาม ได้ลงภาพการแสดงการแขวนคอบนเวที จึงเกิดการกล่าวหาว่าเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เพราะเป็นการแต่งหน้าเหมือนองค์รัชทายาทจากนั้น มีกลุ่มคนติดอาวุธเข้าร้ายล้อมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีการใช้ความรุนแรงถึงขั้นยิงระเบิดเอ็ม 79 เข้าไปในธรรมศาสตร์ ตำรวจตระเวนชายแดน ลูกเสือชาวบ้าน กระทั่งแดง และกลุ่มอันธพาลก็บุกกรูเข้าไปทำร้าย นิสิตนักศึกษาบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก เรียกว่า เหตุการณ์ 6 ตุลา รัฐบาลพลเรือนโดย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ให้อยู่ภายในความสงบเรียบร้อยได้ คณะนายทหาร 3 เหล่าทัพ และอธิบดีกรมตำรวจ ที่เรียกตนเองว่า “คณะปฏิรูปการปกครอง

แผ่นดิน” นำโดย พลเรือเอกสัด ะลออยู่ ได้ยึดอำนาจการปกครอง และได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 และได้ใช้คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเป็นกฎหมายในการปกครองประเทศชั่วคราว และได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ห้ามมั่วสุมทางการเมืองตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ห้ามออกจากบ้านในเวลา 24.00 น. ต่อมาคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้มอบอำนาจให้ฝ่ายพลเรือนเข้ามาจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เนื่องจากเหตุการณ์ณ์ประท้วงการกลับมาของจอมพลถนอม กิตติขจร การชุมนุมของนักศึกษา มีการประกาศยุบสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2517

รัฐประหารครั้งที่ 10 วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 นำโดย พล.ร.อ.สัด ะลออยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

เหตุเนื่องจากการที่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่นำโดย พล.ร.อ.สัด ได้ทำการรัฐประหารเมื่อปี พ.ศ. 2519 เนื่องจากในเหตุการณ์ 6 ตุลา และแต่งตั้ง นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาล นายธานินทร์ มีภารกิจสำคัญที่จะต้องกระทำคือ การปฏิรูปการเมืองภายในระยะเวลา 12 ปี ซึ่งทางคณะปฏิรูปฯ เห็นว่าล่าช้าเกินไป ประกอบกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในประเทศยังไม่สงบดีด้วย ดังนั้นจึงกระทำการรัฐประหารซ้ำอีกครั้ง ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นการ รัฐประหารตัวเอง เพื่อกระชับอำนาจ

โดยมีประกาศในการรัฐประหารไว้ดังนี้ การบริหารงานของรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ไม่อาจแก้ปัญหาสำคัญของประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และอุตสาหกรรม ให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการปิดกั้นเสรีภาพทางความคิดเห็นของประชาชน ตลอดจนท่าทีของรัฐบาลในการลอบวางระเบิดใกล้พลับพลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่จังหวัดยะลา

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 เนื่องจากประเทศไทยทรุดลงทั้งทางเศรษฐกิจและสถานการณ์

รัฐประหาร ครั้งที่ 11 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำโดย พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ยึดอำนาจรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

โดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. (National Peace Keeping Council - NPKC) โดยการนำของพล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ภายหลังจากการยึดอำนาจ คณะ รสช. ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรพุทธศักราช 2534 แทน และแต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่ โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. ได้ออกแถลงการณ์ให้เหตุผลความจำเป็นของการเข้าควบคุมอำนาจ ไว้ 5 ประการ ดังนี้ พฤติการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวง ข้าราชการ

การเมืองใช้อำนาจกดขี่ห้ามเชิงข้าราชการประจำที่ซื่อสัตย์สุจริต รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา การทำลายสถาบันทหาร การบิดเบือนคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ปี 2525

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำและรัฐบาลมีพฤติกรรมแสวงผลประโยชน์ในการทำงานจนได้ชื่อว่าบุฟเฟต์คาบิเนต

รัฐประหาร ครั้งที่ 12 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

การรัฐประหารครั้งนี้มีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยอ้างว่าทรมานทางการเมืองถึงสาเหตุของการยึดอำนาจครั้งนี้ว่า การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลทักษิณฯ ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแบ่งฝ่าย ทำให้คนในชาติขาดความสามัคคีอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ชาติไทย ต่างมุ่งหวังเอาชนะด้วยวิธีการหลากหลายรูปแบบ และมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และการบริหารราชการแผ่นดินไปในทางทุจริตประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง หน่วยงานองค์กรอิสระ ถูกครอบงำทางการเมือง ไม่สามารถสนองตอบเจตนารมณ์ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทำให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ตลอดจนหมิ่นเหม่ต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพองค์พระมหากษัตริย์หลังการยึดอำนาจคณะปฏิรูปการปกครอง ได้ประกาศกฏอัยการศึก และได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ทำให้วุฒิสภา สภาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี และศาลรัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง ต่อมาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2549 จนกว่าจะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และได้มอบหมายให้ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่

รัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนต่อมา หลักจากที่การเลือกตั้งในเดือนเมษายน ถูกตัดสินให้เป็นโมฆะ นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในวิกฤตทางการเมืองที่ดำเนินมายาวนานนับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2548 คณะรัฐประหารได้ยกเลิกการเลือกตั้งในเดือนตุลาคม ยกเลิกรัฐธรรมนูญ สักยอบสภา สั่งห้ามการประท้วงและกิจกรรมทางการเมือง ยับยั้งและเซ็นเซอร์สื่อ ประกาศใช้กฏอัยการศึก และจับกุมสมาชิกคณะรัฐมนตรีหลายคน

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เพื่อแก้ไขวิกฤตทางการเมือง และความแตกแยกของคนในสังคมระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

รัฐประหาร ครั้งที่ 13 วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล (ปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีหลังยังลักษณ์ ชินวัตรถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่ง)

หลังจากที่พรรคเพื่อไทย นำโดยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ชนะการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2554 และสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ ต่อมารัฐบาลได้เสนอร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม (พรบ. นิรโทษกรรมสุดซอย) จึงได้รับการต่อต้านจากกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ที่จัดตั้งโดยนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ จนนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ต้องประกาศยุบสภาเพื่อให้เลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 แต่การเลือกตั้งไม่เสร็จสมบูรณ์เนื่องจากได้รับการต่อต้านจากกลุ่ม กปปส. และต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้เพิกถอนการเลือกตั้ง ส่งผลให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ ประกอบกับในวันที่ 7 พฤษภาคม 2557 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเป็นเอกฉันท์ให้นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และรัฐมนตรีที่มีมติย้ายข้าราชการระดับสูงซึ่งเป็นที่ได้เถียงในปี 2554 พ้นจากตำแหน่ง คณะรัฐมนตรีที่เหลือจึงเลือกนายนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้ปฏิบัติราชการนายกรัฐมนตรีแทนนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

วันที่ 20 พฤษภาคม 2557 ซึ่งสองวันก่อนการรัฐประหาร พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในนามของกองทัพบก ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก ตั้งแต่เวลา 03.00 น. ด้วยการอาศัยอำนาจตามกฎอัยการศึก พ.ศ. 2475 ต่อมากองทัพบกได้ออกประกาศยุติการดำเนินการของศูนย์อำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ศอ.รส.) และจัดตั้งกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (กอ.รส.) ขึ้นแทน โดยมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้บัญชาการกองอำนวยการรักษาความสงบเรียบร้อย (ผอ.รส.) และออกประกาศคำสั่ง และขอความร่วมมือในหลายเรื่องอย่างต่อเนื่องในวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 อาทิ ขอให้ระงับการเผยแพร่ภาพออกอากาศทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมและวิทยุชุมชนที่ไม่ได้รับอนุญาต ขอความร่วมมือในการเผยแพร่เนื้อหาทางอินเทอร์เน็ต และเชิญประชุมข้าราชการระดับสูง ผู้นำกลุ่มการเมือง และตัวแทนพรรคการเมืองต่าง ๆ

กองทัพไทยและสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งภายหลังได้จัดตั้งเป็นคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) (National Peace and Order Maintaining Council) ที่นำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารโค่นรัฐบาลยิ่งลักษณ์ซึ่งมีนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล รักษาการและทำการยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2550 จัดทำรัฐธรรมนูญชั่วคราว จัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศจนถึงปัจจุบัน

สรุปสาเหตุของการรัฐประหาร วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และทำให้บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะปกติ

ดังนั้นจากการที่ประเทศไทยมีรัฐประหารที่ประสบผลสำเร็จรวม 13 ครั้งและความพยายามในการทำรัฐประหารที่ล้มเหลว (กบฏ) อีก 11 ครั้ง ซึ่งในแต่ละครั้งมีแนวคิดที่ก่อให้เกิดสาเหตุที่นำไปสู่การรัฐประหารที่แตกต่างกันไป ล้วนแต่ทำให้ประเทศหยุดชะงักในทุกด้าน แต่ทุกครั้งมีปัจจัยเงื่อนไขไปสู่การก่อรัฐประหาร

ของไทยที่เหมือนกัน ผู้เขียนจึงได้นำการรัฐประหารที่ประสบผลสำเร็จรวม 13 ครั้ง มาวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยเงื่อนไขไปสู่การก่อรัฐประหารของไทยและแนวโน้มการเกิดรัฐประหารของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

การรัฐประหาร	ผลเหตุของการทำรัฐประหาร
รัฐประหาร ครั้งที่ 1 วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 นำโดยพระยามโนปกรณนิติธาดา	เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองของไทย
รัฐประหาร ครั้งที่ 2 วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476 นำโดย พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ยึดอำนาจรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดา	เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองของไทย โดยระบุเหตุผลว่าเพราะรัฐบาลกระทำการเป็นเผด็จการ ทำลายระบอบใหม่ บริหารราชการแผ่นดินไม่ถูกต้อง
รัฐประหาร ครั้งที่ 3 วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 นำโดย พล.ท.ผิน ชุณหะวัณ ยึดอำนาจรัฐบาล พล.ร.ต.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์	เพื่อจัดและทำลายฐานการเมืองของพรรคเสรีไทยที่มีหลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นหัวหน้า และสืบเนื่องจากเหตุการณ์สวรรคตของรัชกาลที่ 8 มีการนำรัฐธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช 2490 (รัฐธรรมนูญต้มแดง) ออกมาใช้
รัฐประหาร ครั้งที่ 4 วันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2491 คณะนายทหารกลุ่มที่ทำการรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จับบังคับให้นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และมอบตำแหน่งต่อให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม	เพื่อโอนอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินกลับมาอยู่กับ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
รัฐประหารครั้งที่ 5 วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 นำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง	เกิดจากปัญหาความยุ่งยากในรัฐสภาเกี่ยวกับการบริหารประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2492 ซึ่งยึดหลักการแยกข้าราชการประจำออกจากการเมืองในรัฐสภา แต่รัฐบาลของคณะรัฐประหารไม่มีพรรคการเมือง
รัฐประหารครั้งที่ 6 วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม	เกิดจากการคอร์รัปชันของรัฐบาล จึงได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2475 ฉบับแก้ไขปี 2495

การรัฐประหาร	ผลเหตุของการทำรัฐประหาร
รัฐประหารครั้งที่ 7 วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยึดอำนาจรัฐบาล จอมพลถนอม กิตติขจร (ตามที่ตั้งกลกันไว้)	เกิดจากการคอร์รัปชันของรัฐบาลและความขัดแย้งระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรี จึงประกาศยกเลิกกฎหมายและสถาบันการเมือง บริหารประเทศภายใต้กฎอัยการศึก และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
รัฐประหารครั้งที่ 8 วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 นำโดย จอมพลถนอม กิตติขจร ยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง	เนื่องจากต้องการกำจัดเสรีภาพของประชาชน ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี 2511
รัฐประหารครั้งที่ 9 วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นำโดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช	เนื่องจากเหตุการณ์ประท้วงการกลับมาของจอมพลถนอม กิตติขจร การชุมนุมของนักศึกษา มีการประกาศยุบสภาและยกเลิกรัฐธรรมนูญ 2517
รัฐประหารครั้งที่ 10 วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 นำโดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ยึดอำนาจรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	เนื่องจากประเทศไทยทรุดลงทั้งทางเศรษฐกิจและสถานการณ์
รัฐประหาร ครั้งที่ 11 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำโดย พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ยึดอำนาจรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ	เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำและรัฐบาลมีพฤติกรรมแสวงผลประโยชน์ในการทำงานจนได้ชื่อว่าบุฟเฟต์คาบิเนต
รัฐประหาร ครั้งที่ 12 วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร	เพื่อแก้ไขวิกฤตทางการเมือง และความแตกแยกของคนในสังคมระหว่างฝ่ายต่าง ๆ
รัฐประหาร ครั้งที่ 13 วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 นำโดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ยึดอำนาจรัฐบาลรักษาการนิวัฒน์ธำรง บุญทรงไพศาล (ปฏิบัติหน้าที่นายกรัฐมนตรีหลังยิ่งลักษณ์ ชินวัตรถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่ง)	เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และทำให้บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะปกติ

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้เขียน

ปัจจัยเงื่อนไขนำไปสู่การก่อรัฐประหารของไทย

สังเคราะห์ความเห็นของนักวิชาการ สุรชาติ บำรุงสุข (2558: 65; Luttwak, Edward. 1976; พีระวุฒิ สุวรรณประสิทธิ์, 2540: 20-21; พีระวุฒิ สุวรรณประสิทธิ์, 2540; คึกฤทธิ์ เรกะลาภ, 2551) ไชยะ เทพา, 2559; อูมาพร อินทวงค์, 2551) โดยการจัดหมวดหมู่แล้วนำเสนอโดยภาพรวม

1. ปัจจัยทางสังคม

1.1 ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ประเทศที่ไม่ได้รับการพัฒนาเศรษฐกิจ ประชากรมักจะไม่รู้หนังสือ อัตราการเกิดสูง อัตราการตายสูง และมีปัญหาขาดแคลนอาหาร ประชากรทั่วไป ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก การติดต่อเรื่องโลกภายนอกมีเพียงวิทยุ อำนาจทางการเมืองมักจะตกอยู่กับกลุ่มผู้นำที่มีการศึกษาและความ เป็นอยู่ที่ยืนยง ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยมาก คนส่วนใหญ่จึงไม่ได้มีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ฉะนั้น การยึดอำนาจหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของทหารจึงเข้าไปได้ง่ายเพราะไม่มีผลกระทบต่อนักส่วนใหญ่ของประเทศ

1.2 ความมีอิสระทางการเมือง ประเทศที่ไม่มีอิสระทางการเมืองจากประเทศมหาอำนาจจะมีการ ยึดอำนาจหรือรัฐประหารกันง่าย ๆ โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากประเทศมหาอำนาจลงทำไม่ได้ซึ่งเหตุผลตรงกับสมมติฐานว่าประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลต่างประเทศนั้นไม่ค่อยมีอิสระ การยึดอำนาจจะได้รับความ สำเร็จ นอกจากได้รับการสนับสนุนจากประเทศมหาอำนาจเสียก่อน ตัวอย่างในประเทศฮังการี ความ ล้มเหลวของชาวฮังการี ในการปฏิวัติ ค.ศ. 1956 และความสำเร็จในการยึดอำนาจหรือรัฐประหารของทหาร เวียดนามใต้ ค.ศ. 1963 ตัวอย่างแรกรัสเซียต่อต้านจึงล้มเหลว ตัวอย่างที่สองสำเร็จเพราะ สหรัฐอเมริกาให้ การสนับสนุน

1.3 การรวมศูนย์อำนาจในการปกครอง ประเทศที่มีการกระจายอำนาจการปกครองไปยังส่วน ภูมิภาค การยึดอำนาจหรือการรัฐประหารจะเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะถ้าส่วนภูมิภาคไม่เห็นด้วยกับ ผู้ยึดอำนาจที่ส่วนกลางก็อาจทำให้การยึดอำนาจล้มเหลวได้ ประเทศที่เป็นเป้าหมายของการยึดอำนาจหรือ รัฐประหาร มักจะมีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางเพราะเมื่อส่วนกลางถูกยึด ส่วนภูมิภาคก็ยินยอมตัวอย่างที่ เห็นได้ชัดคือประเทศไทย เมื่อยึดกรุงเทพมหานครได้แล้วก็มักยึดอำนาจทั้งหมดได้สำเร็จ

1.4 เศรษฐกิจตกต่ำ เป็นสภาพที่กระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของประชาชน จำนวนมากสภาวะ เศรษฐกิจ ประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาล โดยทั่วไปจะถูกวัดด้วยความสามารถในการแก้ไขปัญหา ทางเศรษฐกิจ หากมีปัญหาเงินเฟ้อ และคนว่างงานสูงโอกาสที่จะถูกโจมตีว่าไม่มีความสามารถไม่มีฝีมือเป็นไป ได้มากซึ่งในความเป็นจริงปัญหาทางเศรษฐกิจมี ปัจจัยเกี่ยวข้องหลายอย่าง บางครั้งเป็นวัฏจักรที่มีขึ้นๆลงๆ บางครั้งขึ้นกับสถานการณ์เศรษฐกิจโลก ซึ่งสุดท้ายของผู้รับผิดชอบ แต่อย่างไรก็ตามประชาชนโดยทั่วไปมักจะ

เห็นด้วยและคล้อยตามว่า รัฐบาลต้องรับผิดชอบ หากเจอภาวะการณ์เช่นนี้ประกอบกับเจอสภาวะของการทำผิดกฎหมายหรือขาดความชอบธรรมของรัฐบาลอยู่ด้วยแล้ว โอกาสของผู้ยึดอำนาจก็มีมากขึ้น

1.5 รัฐบาลพลเรือนไม่สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงและความแตกแยกของประชาชนในสังคม โดยเฉพาะความแตกแยกทางชนชั้นจากนโยบายประชานิยม ระหว่างประชาชนรากหญ้าที่มีความยากจนกับชนกลางและชนชั้นสูงในเมือง โดยมีองค์กรภาคประชาชนสนับสนุน คือกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

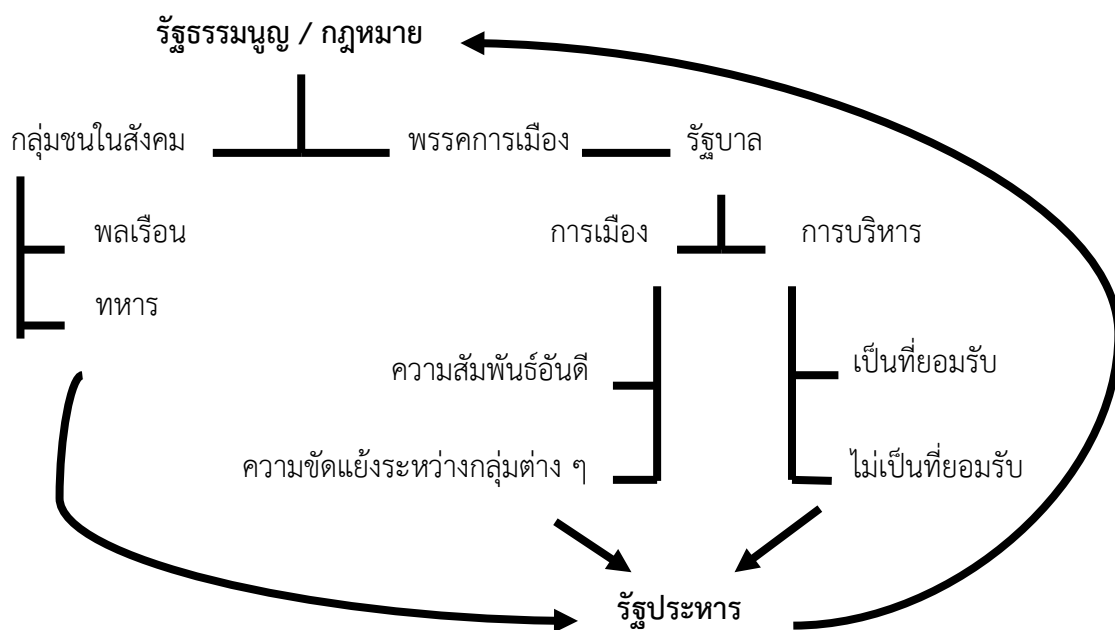
2. ปัจจัยภายในของทหาร

2.1 ผลประโยชน์ขององค์การทหาร องค์การทหารเป็นองค์กรที่เหนียวแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสายการบังคับบัญชาที่แนบชิดและมีอำนาจอยู่ในมือ ในการยึดอำนาจทหารมักจะอ้างเหตุผลนานาประการ ในแต่ละครั้ง เพื่อความมั่นคงของประเทศ เพื่อความชอบธรรมในการล้มพลเรือน นอกจากนั้นทหารยังเชื่อว่าการแทรกแซงทางการเมืองของทหารเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ เพราะทหารมีหน้าที่รักษาประเทศชาติ จากการสังเกต การยึดอำนาจในแต่ละครั้งเกิดจากผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้ก่อการ โดยเฉพาะความต้องการที่จะเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่ง ความทะเยอทะยาน และความกลัวที่จะถูกปลดออกจากตำแหน่ง ผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมมักจะไปด้วยกัน และทหารจะได้รับผลประโยชน์จากองค์การด้วย รวมถึงการได้รับการสนับสนุนจากกองทัพทั้งสิ้น ผลประโยชน์ที่เห็นกันนั้น ได้แก่ (1) การสนับสนุนทางงบประมาณ งบทหารมักจะพูดว่าแตะต้องไม่ได้ สภา ผู้แทนราษฎรในหลาย ๆ ประเทศ ไม่กล้าตัดงบประมาณทหาร เพราะความเกรงกลัวต่อองค์การ ทหาร ผลประโยชน์ขององค์การทหารมักจะได้รับการตอบสนองค่อนข้างสูงในประเทศโดยทหาร (2) ความเป็นเอกเทศขององค์การทหาร หากผู้นำพลเรือนมายุ่งเกี่ยวในกิจการทหาร ทหารมักจะไม่พอใจและอาจเป็นมูลเหตุที่สำคัญที่ทำให้ทหารร่วมยึดอำนาจ (3) ความต้องการที่ต้องไม่มีคู่แข่ง เช่น การที่รัฐบาลพลเรือนติดอาวุธให้กับองค์กรใหม่ไม่ตระหนักถึงบทบาททหาร ทำให้ทหารเกรงว่าบทบาทของตนเองจะถูกกลดลงจึงได้ทำการรัฐประหาร

2.2 ปัจจัยในกองทัพ รัฐบาลมีการแทรกแซงกิจการภายในกองทัพ เช่น การแต่งตั้งโยกย้ายตำแหน่งสำคัญของกองทัพ การตัดงบประมาณ เป็นการขัดผลประโยชน์ภายในของกองทัพ การปฏิบัติตามประเพณีของกองทัพที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งปัจจัยภายในของทหารไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ขององค์การทหาร และปัจจัยภายในกองทัพ ล้วนเป็นปัจจัยจูงใจที่ก่อให้เกิดการรัฐประหาร จากเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กล่าวมาล้วนเป็นไปเพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ขององค์การทหารทั้งสิ้น

จากปัจจัยเงื่อนไขดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีปัจจัย เงื่อนไข สาเหตุ ที่นำไปสู่การทำการรัฐประหารแต่ละครั้งที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเอง ที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมอำนาจนิยม และวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอัสระนิยมที่ผสมระบบอุปถัมภ์ ประกอบกับปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและปัจจัยเสริมที่เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารเข้ามาทำการรัฐประหาร ด้วยสาเหตุของการ

รัฐประหารโดยทหาร 3 ประการ ได้แก่ ผลประโยชน์ขององค์การทหาร การตื่นตัวทางการเมืองของชนชั้นล่าง ชนชั้นกรรมากร และชาวนา ความล้มเหลวของรัฐบาลพลเรือนในการบริหารงาน และเงื่อนไขทางสังคมที่นำไปสู่ การรัฐประหาร ได้แก่ ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ความมีอิสระทางการเมือง การรวมศูนย์อำนาจในการ ปกครอง ที่ส่งผลให้เกิดการรัฐประหาร

แผนภาพที่ 1 เงื่อนไขนำไปสู่การก่อรัฐประหารของไทย

(สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

จากแผนภาพ 1 จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขนำไปสู่การก่อรัฐประหารของไทย เนื่องจากประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยมีพรรคการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งและถูกจัดตั้งจนเป็นรัฐบาลมีอำนาจในการบริหารประเทศ หากการบริหารประเทศเป็นที่ยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่การบริหารประเทศจะดำเนินต่อไปตามรัฐธรรมนูญ หากการบริหารประเทศไม่เป็นที่ยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ส่งผลให้เกิดการรัฐประหาร ซึ่งทุกการรัฐประหารที่ผ่านมามักจะนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในขณะเดียวกันรัฐบาลยังคงต้องรักษาสัมพันธภาพทางการเมืองกับกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ความสัมพันธ์อันดีช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนามากมาย หากเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ขาดการยอมรับจากประชาชนจะส่งผลให้เกิดการรัฐประหาร ซึ่งที่ผ่านมามีการรัฐประหารกระทำโดยกลุ่มผู้มีอำนาจทั้งจากฝ่ายทหารเองและฝ่ายพลเรือนที่มีอำนาจควบคุมทหาร ให้ทหารมากระทำการปฏิวัติอีกต่อหนึ่ง ดังนั้นกลุ่มชนชั้นในสังคมที่สามารถกระทำการรัฐประหารได้ ต้องเป็นกลุ่มองค์กรที่มีอำนาจ มีกองกำลังที่มากมายอยู่ในการ

บริหารจัดการซึ่งในประเทศไทยกลุ่มองค์กรที่มีทั้งอำนาจและกำลังคนคือทหาร ทหารจึงเป็นผู้กระทำรัฐประหารทั้งกระทำโดยทหารเอง และกระทำโดยพลเรือนที่มีอำนาจสั่งการทหารแต่ไม่มีกำลังคน และท้ายที่สุดของการทำรัฐประหารทุกครั้งคือการนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

บทสรุป

จากการทำรัฐประหารที่ประสบความสำเร็จทั้ง 13 ครั้งของประเทศไทย ผู้เขียนจึงสรุปได้ออกเป็น 2 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่ 1 กลุ่มชนชั้นในสังคมในส่วนนี้ประกอบด้วย พลเรือน ที่หมายถึง ชายหรือหญิง ที่มีใช้ทหาร รวมถึงข้าราชการที่มีใช้ทหาร และทหาร ส่วนที่ 2 พรรคการเมือง หรือกลุ่มคนที่ต้องการบริหารประเทศ ถูกจัดตั้งเป็นรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศ ภายใต้การเมืองและการบริหาร ความสัมพันธ์อันดีทางการเมืองและความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานจนเป็นที่ยอมรับ ช่วยให้อำนาจยังคงเดินทางหน้าบริหารประเทศต่อไปได้

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการรัฐประหาร มาจาก 2 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง และรัฐบาลไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ส่งผลให้สถานการณ์ยืดเยื้อ องค์ประกอบที่ 2 การบริหารประเทศที่ล้มเหลว จากสาเหตุต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความด้อยประสิทธิภาพในการบริหารงานในสถานการณ์ต่าง ๆ นำไปสู่การก่อการรัฐประหารได้ทั้งสิ้น ซึ่งการก่อการรัฐประหารเกิดได้จากการกระทำ จากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายทหารที่มีอำนาจอยู่ในมือ หรือฝ่ายพลเรือนที่มีความสัมพันธ์อันดีกับทหารผู้ที่มีอำนาจอยู่ในมือ การรัฐประหารแต่ละครั้งส่งผลให้ประเทศหยุดชะงักชั่วคราว แต่คณะผู้ก่อการรัฐประหารต่างก็ให้เหตุผลเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศในระยะเวลาต่อมา หากก่อการรัฐประหารครั้งใดไม่สามารถช่วยให้ประเทศเจริญก้าวหน้าได้ ก็จะส่งผลให้เกิดการรัฐประหารครั้งต่อ ๆ ไป ทั้งจากกลุ่มบุคคลเดิมและกลุ่มบุคคลใหม่ที่เติบโตตามเงื่อนไข

เอกสารอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ เรกะลาภ. (2551). *การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย : ศึกษากรณีรัฐประหาร 19 กันยายน 2549*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2539). รัฐ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2524). *ประชาธิปไตย สังคมนิยมและคอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: ดวงดีการพิมพ์
- ไชยะ เทพา. (2559). *การรัฐประหารในการเมืองไทย* (Unpublished Master's thesis). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ์. (2548). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (2561). *ข้ออ้างการปฏิวัติ-รัฐประหาร ในการเมืองไทยสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ประชา เทพเกษตรกุล. (2535). *การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พีระวุฒิ สุวรรณประสิทธิ์. (2540). *การศึกษาปัจจัยที่เข้าแทรกแซงการเมืองไทยโดยการทำการรัฐประหารของทหารไทยระหว่าง พ.ศ. 2500-2534*. สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภาณุมาศ ชัดเงางาม. (2558). *ประชาธิปไตยกับการทำการรัฐประหารในประเทศไทย*. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*. 1 (2), 19-32.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วัลลีย์ นวลหอม และคณะ. (2563). *จากเหตุการณ์รัฐประหาร 2557 อันนำไปสู่เผด็จการอำนาจนิยมที่ส่งผลกระทบทั้งสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองไทย*. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 9-10 กรกฎาคม 2563.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *เสนาธิปไตย: รัฐประหารกับการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- อุมาพร อินทะวงศ์. (2551) *ปัจจัยที่นำมาซึ่งการทำการรัฐประหาร โดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่:เชียงใหม่.

David Jary and Julia Jary, ed. (2005). *Collins Dictionary of Sociology*. Third Edition, United Kingdom: Collins.

Luttwak, Edward. (1976). *The grand strategy of the Roman Empire*. Baltimore : Johns Hopkins Univ.